

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

KA2 STRATEGIC PARTNERSHIP PROJECT n°2019-1-LT01-KA201-060726

Citizen in 31 hours

Pilsonis 31 stundā

VESELĪBA

Mācību resursi

Izdevums *Pilsonis 31 stundā* ir metodisks līdzeklis ekonomikas, pilsoniskās izglītības un ētikas mācību satura apguvei starpdisciplinārā pieejā, kas izstrādāti Erasmus+ KA2 projekta *Citizen in 31 hours* ietvaros. Projekta materiāli sastāv no 10 tematiem: nevienlīdzība, nabadzība, migrācija, piesārņojums, patērētājsabiedrība, sociālie tīkli, mākslīgais intelekts, viltus ziņas, darbs, veselība. Katrā tematā ir trīs nodarbības. Katrā nodarbībā tiek aplūkota konkrēta apakštēma, kas atspoguļo personīgo vai kopienas, vai globālo perspektīvu. Katra no šīm perspektīvām ietver ekonomiskos, pilsoniskos un ētiskos aspektus.

1. NODARBĪBA

Temats: veselība

Problēma: Vai skolām vajadzētu aizliegt neveselīgu pārtiku?

EKONOMIKA: uzvedības ekonomika

ĒTIKA: brīvība un atbildība, paškontrolē

PILSONĪBA: pašpārvaldes būtība, paternālisms

2. NODARBĪBA

Temats: Veselība

Problēma: Korupcija veselības sistēmā

EKONOMIKA: sabiedriskie labumi un pakalpojumi

ĒTIKA: godīgums

PILSONĪBA: privātās un sabiedriskās intereses, interešu konflikts, kukulis, korupcija

3. NODARBĪBA

Temats: Veselība

Jautājums: Pārtikas jauninājumi - ko mēs ēdīsim nākotnē?

EKONOMIKA: inovācijas, alternatīvās izmaksas, konkurence, pieprasījums

ĒTIKA: dzīvnieku tiesības

PILSONĪBA: informācijas sabiedrība

Redaktors: Ineta Helmane, Agita Klempere-Sipjagina

2. NODARBĪBA

Temats: Veselība

Problēma: Korupcija veselības sistēmā

EKONOMIKA: sabiedriskie labumi un pakalpojumi

ĒTIKA: godīgums

PILSONĪBA: privātās un sabiedriskās intereses, interešu konflikts, kukulis, korupcija

Pamatprincipi un to definīcija.

Sabiedriskās preces un pakalpojumi. Preces un pakalpojumi, kurus daudzi patērētāji var izmantot bez maksas, neizmantojot vai nesamazinot viņu priekšrocības. Izglītība, medicīnas pakalpojumi, policija, valsts aizsardzība utt. Parasti tiek uzskatīti par valsts dienestiem.

Godīgums. Uzvedības morālais princips, kad cilvēks izturas tā, kā viņš uzskata par piemērotu attiecībā pret sevi un citiem cilvēkiem.

Korupcija. Kukuļošana personīga labuma gūšanai. Piemēram, dāvana skolotājam par labāku atzīmi, nauda politiķim par parocīga likuma apstiprināšanu utt.

Privātās intereses. Interese saņemt personiskus labumus (naudu, īpašumu, nemantiskus pabalstus utt.) pašam vai pietuvinātai personai, piemēram, ģimenes locekļiem.

Sabiedrības interese. Interese gūt labumu sabiedrībai, objektīvi pieņemot pareizus lēmumus pēc iespējas vairāk cilvēku labā.

Privāto un sabiedrisko interešu saskaņošana, konflikts. Prasība, kas rodas strādājot valsts dienestā - ja izskatāmais jautājums vai veiktais uzdevums var dot personīgu labumu, ir lietderīgi no tā atteikties. Civildienestā sabiedrības interesēm ir jābūt prioritārām pār privātajām.

Kukulis. Neoficiāla, nelegāla atlīdzība, kaitējot citiem, lai izvairītos no naudas sodiem, iegūtu konkurences priekšrocības utt.

Ievads.

Noskatieties video un apspriediet:

Saite uz video:

<https://www.youtube.com/watch?v=cwAY3kIWZ54&list=PLOFr9uvnm5MIcKNGJyAVqWKx9RjEquThk&index=16>

-Vai tu piekrīti varones idejai video sākumā, ka, ja tu papildus nāksi ar kādu labumu ārstam, viņš uzmanīgāk izskatīs tavu veselības problēmu?

-Kāpēc, tavuprāt, pastāv tāda prakse, kāpēc kukuļa došana ārstam ir pietiekami izplatīta?

-Ja pasniedzat dāvanu ārstam pēc pakalpojuma sniegšanas, nevis pirms - vai tas ir kukulis? Kāpēc?

-Vai video parādīto situāciju - mašīnas remontu ārpus rindas, lai iekļautos norādītajos ekspluatācijas datumos var uzskatīt par kukuļošanu, kāpēc? Vai priekšlikuma pieņemšana kaitē ārsta privātām un sabiedriskām interesēm? Kāpēc?

-Ja video redzamajā noslēdzošajā situācijā nebūtu upuru, t.i. otra pacienta operācijas datums netiktu atlikts, vai tad tā nebūtu kukuļošana?

-Ja ārsts mašīnu remontētu privātā servisā nevis valsts garantētajā apmaiņā pret agrāku operācijas datumu, vai tā nebūtu kukuļošana?

-Vai esi piemaksājis skolotājam, ārstam vai citam ierēdnim?

-Kādas ir kukuļņemšanas sekas?

Uzdevumi

1

a) Iepazīstieties ar statistiku un iedzīvotāju viedokli par korupciju Latvijas veselības sistēmā. Faktus sakārtojiet šādā secībā: cēlonis - sekas - risinājums. Atrodiet jaunākos datus internetā, apspriediet, kā un kāpēc tie mainās.

Vieglāka uzdevuma versijai: izdrukājiet faktu lapas un izdaliet tās skolēniem, lai viņi varētu modelēt savas versijas.

Ir dažādas iespējamās kombinācijas tam, kas tiek uzskatīts par cēloni un kas ir sekas, vissvarīgākais ir tas, ka uzdevums veicina domāšanu un skolēns spēj argumentēt savu variantu.

Statistikas un pētījumu datu apgalvojumi:

Veselības un sociālajā aprūpē tikai 11% darbinieku vērtē saņemto samaksu kā adekvātu ieguldītajam darbam.

Starptautiskās pretkorupcijas organizācija *Transparency International* publiskoja pasaules valstu korupcijas uztveres indeksa (KUI) datus – 180 pasaules valstu vidū 2020.gadā Latvija ierindojas 42.vietā ar 57 punktiem no 100. Salīdzinot ar 2019.gada KUI rezultātiem, Latvijas pozīcijas nedaudz uzlabojušās šajā reitingā.

Latvijā kopumā pacientu apmierinātība ar ģimenes ārsta pakalpojumu ir augsta, jo neapmierināto respondentu īpatsvars ir zem 8%.

53% respondentu norāda, ka valstī veselības aprūpes sistēmā pastāv kukuļošana un varas ļaunprātīga izmantošana personīgās interesēs.

34% respondenti norāda, ka viņiem ir morāli nepieņemami dot kukuli.

20,7% kukuli nedod, jo baidās, ka tiks pieķerti

71% norāda, ka nav gatavi kukuli dot, savukārt 23% būtu gatavi kukuli dot, ja tas būtiski atrisinātu viņu vai viņu ģimenes locekļu problēmas

87% respondenti norāda, ka vajadzētu piespriet kukuļņēmējiem un kukuļdevējiem bargākus sodus

19% norāda, ka ir nācies izmantot kādu no koruptīviem līdzekļiem

32,6% respondentu atzīst, ka tad, ja ir saskārušies ar kukuļa prasīšanas faktu, par to pastāstījuši saviem radiem, draugiem, bet nav ziņojuši

92% gadījumu respondenti norāda, ka pēdējo divu gadu laikā, kad bijusi nepieciešamība vērsties veselības aprūpes sistēmas iestādēs, nav saskārušies ne ar papildus maksājumiem, ne ziedojumiem iestādei, ne dāvanu došanu ārstiem

Arvien vairāk cilvēku ārstiem dāvina dāvanas tikai pateicības sajūtas dēļ, šis rādītājs gada laikā ir palielinājies gandrīz par 20 procentiem.

Gan pacients, gan ārsts ir atbildīgi par kukuļa došanu un ņemšanu.

Apstiprināts, ka no valsts budžeta līdzekļiem ir finansējamas 231 rezidentūras vietas rezidentu apmācībai 2021./2022.studiju gadā.

Vidējā alga ārstam 2020.gadā ir bijusi 2003 eiro, māsai – 1150 eiro mēnesī pirms nodokļu nomaksas.

2016. gadā pirmajā instancē notiesāto amatpersonu vidū bija 1 pašvaldības slimnīcas vadītājs

Ārsts, kurš saņēmis izglītību par valsts budžeta līdzekļiem, strādājot valsts vai pašvaldības slimnīcā vai poliklīnikā, izmanto valsts vai pašvaldības medicīnas aparāturu, personālu un medikamentus papildus pieņem vizītes un izdara izmeklējumus.

Trūkumi normatīvajos aktos un regulējumā rada situāciju, ka nav atbildības par interešu konfliktiem un dāvanu pieņemšanu.

Sabiedrības tolerantā attieksme pret korupciju veselības aprūpē un neuzticība ārstniecības personālam.

b) Norādiet iespējamus ārstu piekukuļošanas iemeslus:

Vēlme saņemt pakalpojumu ātrāk.

Vēlme saņemt kvalitatīvu pakalpojumu.

Vēlme saņemt pakalpojumu, kas nepienākas, piemēram, rehabilitācija sanatorijā.

Pārliecība, ka visi to dara, padara to obligātu.

Sirsnīga vēlme pateikties.

Vēlme atvieglot birokrātiskās procedūras.

Zāļu un medicīnas aprīkojuma ražotāji cenšas ietekmēt, lai ārsts ieteiktu pacientiem izmantot viņu radītos produktus.

Zināšanu trūkums par gaidāmo sodu .

Bailes no “noķeršanas”.

...

c) Norādiet iespējamās kukuļa ņemšanas iemeslus:

Zema oficiālā alga.

Ieradums.

Bailes no “noķeršanas”.

Zināšanu trūkums, ka par kukuļa ņemšanu draud atbildība.

...

d) Norādiet kukuļņemšanas iespējamās sekas veselības sistēmā:

Tie, kas nedod kukuli, "zaudē" - viņiem ilgāk jāgaida pieņemšana pie ārsta vai uz pakalpojuma saņemšanu, saņem mazāk kvalitatīvus pakalpojumus utt.

Tiek pārkāptas ārsta un pacienta attiecības un morāle.

Tie, kas maksā kukuli, maksā divreiz - vienu reizi no nodokļiem, otrreiz - ar kukuli.

Ārstniecības iestāde var prasīt maksāt vairāk, negodīgā iepirkumā iegādāties sliktas kvalitātes pakalpojumus vai preces.

...

e) Norādiet iespējamās kukuļdošanas risinājumus veselības sistēmā:

Samazināt birokrātiju.

Efektīvāk sodīt par kukuļa piedāvāšanu, došanu un ņemšanu.

Veicināt neiecietību pret kukuļošānu sociālo akciju ietvaros.

Izglītēt sabiedrību par korupcijas ietekmi/sekām.

Efektīvāka/caurspīdīgāka veselības aprūpes līdzekļu piešķiršana.

Ļaut pacientiem legāli maksāt par ātrākiem vai papildu pakalpojumiem.

...

2

Attaisnojiet vai klievējiet mītu.

Mīts. Ārstu darbu regulē stingri noteikumi. Izrakstot ārstēšanu un zāles, ārstiem jāievēro ārstēšanas procedūras un starptautiskās vadlīnijas. Šiem algoritmiem un ārsta kompetencei, pieredzei un pacienta individuālajai situācijai, nevis papildu atlīdzībai, jānosaka ārstēšanas plāns un kvalitāte. Ja ārstēšanas plāns neizdodas, tiek sasaukts ārstu konsīlijs, kura ietvaros citi ārsti novērtē, vai ārsts nav pārkāpis procedūru, vai ārstēšanas plāna izstrādi varēja ietekmēt kādi papildus stimuli. Par kukuļņemšanu var sodīt ar naudas sodu un pat ar brīvības atņemšanu.

No otras puses, katrs gadījums ir unikāls, un attiecības starp ārstu un pacientu galvenokārt ir cilvēciskas. Ikvienam ir tikumi un netikumi. Tāpēc ir situācijas, kad ārsts pēc atlīdzības saņemšanas patiešām pievērš lielāku uzmanību, laiku, atvieglo birokrātiskos procesus, paātrina ārstēšanu un tā tālāk. Pretējs ir arī gadījums, kad ārsts, kuram tiek piedāvāts kukulis, jūtas aizskarts, jo tas nozīmē, ka pacients šaubās par ārsta kompetenci un patiesu vēlmi palīdzēt.

Daļēji taisnība. Viens no kukuļdošanas iemesliem ir pārmērīga birokrātija un regulējums. Veselības aprūpes sistēmā birokrātijas netrūkst - nepieciešami dažādi sertifikāti un dokumenti, kas nedod reālu labumu. Ārsta konsultācijai ir ierobežots laiks, kura laikā ir nepieciešams

pārbaudīt pacientu, diagnosticēt slimību, izrakstīt recepti un aizpildīt pacienta karti un citus dokumentus. Tas sarežģī ārstēšanas pakalpojumu, cieš kvalitāte, veidojas rindas. Cilvēki, cerot izvairīties no šīm problēmām, nes kukuļus, piemēram, lai bez nosūtījuma un ātrāk dotos pie speciālista vai iegūtu vairāk ārsta laika, nekā oficiāli konsultācijai paredzēts.

Taisnība. Korupcija ir saistīta ar nabadzību un nevienlīdzību. Korumpētās valstīs alga, nodarbinātība, karjeras iespējas, uzņēmējdarbības apstākļi, dzīves apstākļi nav atkarīgi no personīgiem centieniem, bet gan no kontaktiem, attiecībām ar valdību, spējām un vēlmes nelegāli maksāt daļu no algas valsts amatpersonām. Korumpētās valstīs demokrātija klibo, nav caurspīdīguma. Ir liela plaisa starp tiem, kuriem ir vara un bagātība, un tiem, kuriem tās nav. Tas apdraud cilvēktiesības, godīgu konkurenci un samazina ekonomisko aktivitāti. Korumpētu valstu iedzīvotāju uzticēšanās valdībai un vienam pret otru ir zema. Tas kaitē arī cilvēka morālei, kad, lai sasniegtu savus mērķus, ir jālauz pārliecība un jārikojas negodīgi, piemēram, izmantojot paziņas, dodot kukuļus utt.

3

Vai norādītajās situācijās tiek kaitēts sabiedrības interesēm? Kāpēc? Kādas ir sekas?

1. Privātas zobārstniecības klīnikas vadītājs Varis piekrita bez maksas apmeklēt konferenci Havaju salās, kur tiek prezentēts jauns zobārstniecības aprīkojums no konkrēta zobārstniecības aprīkojuma uzņēmuma. Šis uzņēmums apmaksā ceļu, uzturēšanās un nedēļas atvaļinājuma izdevumus.

VAI PĀRKĀPTAS SABIEDRISKĀS INTERESES? Nē.

KĀPĒC? Jo zobārstniecības klīnikas vadītājs nupat devās iepazīties ar norādītajiem rīkiem, kurus vēlāk varbūt (ne obligāti) izmantos un piedāvās pacientiem. Turklāt, ja piedāvājums izrādītos nepiemērots viņa pacientiem, tie varētu izvēlēties citu zobārstniecības klīniku. Savukārt privātu klīniku ir daudz un tās savā starpā konkurē par klientiem, neviens nav spiests ārstēties klīnikā, kura tam nav piemērota.

2. Izcils pilsētas slimnīcas kardiologs vizītes laikā pieņem papildu pacientus. Visa pilsēta zina, ka šādas pārbaudes izmaksas svārstās no 20 līdz 50 eiro.

VAI PĀRKĀPTAS SABIEDRISKĀS INTERESES? Jā.

KĀPĒC? Jo valsts slimnīcā, kuru uztur nodokļu maksātāji, ārsts nedara viņam uzticēto darbu. Tā vietā viņš cenšas iegūt personisku labumu, nodarbojoties ar nelegālu praksi, izmanto darba aprīkojumu un, ja slimnīcā būtu nepieciešami viņa pakalpojumi, viņam būtu jābūt brīvam un enerģiskam nevis pārslogotam un nogurušam.

3. Saeimas deputāts nobalsoja par likumu, lai bezrecepšu zāles varētu pārdot degvielas uzpildes stacijās. Šī Saeimas deputāta dēļ strādā par vadītāju vienā farmācijas uzņēmumā, kurā šādas bezrecepšu zāles tiek ražotas.

VAI PĀRKĀPTAS SABIEDRISKĀS INTERESES? Jā.

KĀPĒC? Jo šis lēmums var būt personīgi noderīgs Saeimas deputātam un viņa ģimenes locekļiem. Saeimas deputātam nāktos atteikties no šāda jautājuma izskatīšanas.

4

Atrodiet reālus pretkorupcijas piemērus savā poliklīnikā, slimnīcā, zobārstniecības klīnikā un citās veselības iestādēs, jautājiet ārstiem, kā viņi personīgi un viņu iestāde cīnās ar korupciju. Fotografējiet, aprakstiet un apspriediet piemērus klasē. Vai jūs domājat, ka šādi pasākumi ir efektīvi vai pietiekami, ja nē - kas vēl būtu jā dara, lai novērstu korupciju veselības sistēmā?

Piemēram, izglītojoša kampaņa - Rīkojies godprātīgi! Esi pret korupciju veselības aprūpē! (2015), saite uz izglītojošu video: <https://www.youtube.com/watch?v=wF8-NEq8FT0&t=86s> un plakāts

Sociālā kampaņa - “Kādreiz var nepietikt. Neriskē!” (2013), saite uz video: <https://www.youtube.com/watch?v=6LBCAnZTWZs>

Ziņu raidījumi par korupcijas tematiku - video par kukuļošanas problēmu Latvijā, saite uz video: <https://www.youtube.com/watch?v=zu3PrdopXtA>

„ Ar korupciju nav nākotnes!” (2016), informatīva kampaņa

Izglītojošas aktivitātes, piemēram infografikas par procesiem un rīcību saistība ar korupcijas atklāšanu un novēršanu, saite uz materiāliem: <https://www.knab.gov.lv/lv/education/infografikas/>

Apbalvojumu ceremonijas ārstu medmāsu godprātīga darba un sirdsdarba novērtējumam

Piemēram, Lietuvā Vitamīnu laboratorijas kampaņa tika izmantota kā līdzeklis, lai pacienti novērtētu ambulatoro pakalpojumu kvalitāti.

Kā arī, piemēram, Lietuvā īstenotā publiskā kampaņa Hipokrāta zvēresta lasīšanai (flash-mob). Medicīnas studenti un mediķi medicīnas iestādēs publiski lasīja Hipokrāta zvērestu. Mērķis ir atgādināt ārstiem un pacientiem par tā nozīmi.

Latvijā absolvējot studijas, svinīgi tiek nodots Hipokrāta zvērests.

Kā ārstu profesijas pārstāvis

- es svinīgi solu visu savu dzīvi veltīt kalpošanai cilvēcei;
- mana pacienta veselība un labklājība man allaž būs vissvarīgākais;
- es respektēšu sava pacienta autonomiju un cieņu;
- visaugstākajā cieņā es uzlūkošu cilvēka dzīvību!
- Es nepieļaušu, ka manu profesionālo pienākumu izpildi iespaidotu pacienta vecums, slimība vai nespēja, reliģiskā pārliecība, etniskā izcelsme, dzimums, pilsonība, politiskā piederība, rase, seksuālā orientācija, sociālais stāvoklis vai jebkādi citu apsvērumi;
- es glabāšu noslēpumus, kas man uzticēti, – pat pēc pacienta nāves;
- es veikšu savus profesionālos pienākumus pēc labākās sirdsapziņas, godprātīgi un saskaņā ar labu medicīnisko praksi;
- es veicināšu ārsta profesijas godu un cildenās tradīcijas!
- Es izturēšos ar pienācīgu cieņu un pateicību pret saviem skolotājiem, kolēģiem un studentiem;
- es dalīšos ar savām medicīnas zināšanām pacienta un veselības aprūpes pilnveidošanas labā;
- es gādāšu par savu veselību, labsajūtu un spēju attīstīšanu, lai nodrošinātu visaugstākā līmeņa veselības aprūpi;
- es neizmantošu savas medicīnas zināšanas cilvēktiesību un pilsonisko brīvību pārkāpšanai, pat ja man tiktu draudēts!

Šo solījumu es došu svinīgi, no brīvas gribas un apliecinu ar savu godavārdu!

Svinīgi solu!

Vai ar šādiem pasākumiem pietiek, lai cīnītos pret korupciju veselības aprūpē?

Iespējams, ka nē, jo korupcija veselības sistēmā ir sarežģīta problēma. Tā sevī ietver gan pārmērīgu birokrātisko slogu ārstiem un pacientiem, gan ārstu un medicīnas pakalpojumu sniedzēju atalgojuma nepietiekamību, kā arī finansējumu trūkumu veselības sistēmai u.c. Tomēr šādas informatīvas, izglītojušas un sociālas kampaņas palīdz norādīt uz problēmas aktualitāti, veidojot cilvēku viedokli un izpratni par korupcijas kaitējumu.

Projekts. Otrais solis. Tā kā kopā ar pārinieku, jau esi atradis mītu par neveselīgu pārtiku un informāciju, kas to apstiprinātu un noliegtu, tad pāri veiciet eksperimentu, apmeklējiet restorānu vai nosūtiet pieprasījumu uzņēmumam, noorganizējiet interviju vai ekskursiju. Uzņemiet īsu savas pieredzes fotoattēlu galeriju un sagatavojiet trīs slaidu prezentāciju, lai nākamajā nodarbībā dalītos ar klasesbiedriem.

Eksperiments varētu būt - mēģini mazgāt dušas kabīni ar Coca Cola. Nedēļu novēro, piefiksē novērojumus, nedēļu fotogrāfē McDonald's burgeri, lai saprastu kā tas reaģē uz apkārtējo vidi un tā tālāk.

Pašnovērtējums.

Pēc šīs stundas skolēniem vajadzētu:

>> Spēt identificēt trīs cēloņus, kāpēc pastāv korupcija veselības aprūpes sistēmā no pacienta, ārsta un citas iesaistītās puses (zāļu, iekārtu ražotāju, plašas sabiedrības utt.) viedokļa.

1. Pacienti tiecas pēc labākas kvalitātes un ātrāka pakalpojuma.
2. Ārsti uzskata, ka viņu algas ir pārāk mazas un darba apstākļi ir slikti.
3. Zāļu ražotāji cenšas, lai viņu produktus ieteiktu ārsti.

>> Prast nosaukt trīs dažādas korupcijas sekas veselības aprūpes sistēmā, sniegt piemērus.

1. Ierobežoti resursi (laiks, materiālie resursi, ārsta uzmanība utt.) tiek piešķirti neefektīvi un netaisnīgi. Piemēram, godīgiem pacientiem gaidīšanas laiks ir ilgāks.
2. Samaksu par vienu un to pašu pakalpojumu veic gan no nodokļiem, gan ar kukuļiem.
3. Pieaug sabiedrības neuzticība iedzīvotāju vidū un valdībai.

>> Zināt trīs pasākumus, kas nodrošina korupcijas apkarošanu veselības aprūpes sistēmā.

1. Ekonomiskā. Pacienti var legāli maksāt par ātrākiem un papildu pakalpojumiem.
2. Politiskā. Birokrātijas samazināšana veselības aprūpes sistēmā.
3. Izglītojošā. Informēt cilvēkus par korupcijas sekām, personisko atbildību un, ka par sabiedriskajiem pakalpojumiem tiek maksāts ar nodokļiem.

>> Prast pamatot šo situāciju divos veidos. "Margarita ir vienas pilsētas slimnīcas direktore. Šī slimnīca organizē publiskos iepirkumus. Konkursā piedalās uzņēmums Medicus, kuru vada Margaritas kundzes znots. "

1. Sabiedrības intereses tiek aizskartas, ja slimnīcas direktore nav atteikusies no lēmuma pieņemšanas neatkarīgi no konkursa iznākuma.

2. Sabiedrības intereses netiek aizskartas, ja slimnīcas direktore ir atteikusies no lēmuma pieņemšanas neatkarīgi no konkursa iznākuma.

Skolēnu ziņā ir izlemt, vai viņi var atbildēt uz šiem jautājumiem. Ja nē, jāuzrunā skolotājs, lai saņemtu palīdzību tēmas izpratnē.